29/04/2019

Ο Άγιος Γεώργιος στη λαϊκή μας παράδοση

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Η λαϊκή φαντασία αγγίζει κάθε αξιοπρόσεκτο γεγονός, που κινεί δηλαδή άμεσα ή έμμεσα το ενδιαφέρον και αποσπά την ανθρώπινη προσοχή. Είναι λοιπόν φυσικό, ο Άγιος Γεώργιος, ο πιο αγαπημένος ίσως Άγιος του Ελληνικού λαού, να αποτελέσει το έρεισμα και να τροφοδοτήσει την λαϊκή φαντασία και τις λαϊκότροπες αντιλήψεις γενικότερα. Ίσως η λεβεντιά του ατρόμητου παλικαριού που καβαλλάρης στο ατίθασο άλογό το σκοτώνει με το κοντάρι του τον ακοίμητο δράκο της αμαρτίας ή η θέση του στο κέντρο της Άνοιξης και την αρχή του καλοκαιριού, να αποτέλεσαν τη δικαιολογημένη αφορμή, στο να πάρει την επίσημη θέση που κατέχει στο χριστιανικό αγιολόγιο και τη συνείδηση του κόσμου.

“Εν τω Αγίω Γεωργίω γράφει ο Νικόλαος Πολίτης αποτυπούται το ιδανικόν τον αρχαίον ήρωος και εν τω βίω και τοις άθλοις αυτού, ανευρίσκομεν τα χαρακτηριστικά πολλών ημιθέων της ελληνικής μυθολογίας”. Επηρρέασε όπως ήταν φυσικό, τόσο τις συνθέσεις της εικονογραφίας, όσο και τις λαογραφικές δοξασίες και αντιλήψεις. Ο αρχαιότερος σωζόμενος εικονογραφικός Τύπος, είναι

εκείνος που τον παρουσιάζει όρθιο με στολή μάρτυρα, κρατώντας σταυρό με τη δεξιά του. Από τον 12ο αιώνα επικράτησε ο έφιππος Άγιος και μάλιστα σε δρακοντοκτόνο στάση.

Αφορμή έλαβε ο συναξαριστής από το γεγονός, ό,τι ένας δράκοντας φώλιαζε στην πηγή από την οποία υδρευόταν η πόλη και παρεμπόδιζε τη ροή του νερού. Η απειλή δεν πραγματοποιούνταν μόνο αν οι κάτοικοι της πόλης πρόσφεραν στο δύσμορφο τέρας ανθρώπινη τροφή.

Η επιλογή του θύματος γινόταν με κλήρο. Όταν ο κλήρος έπεσε στην κόρη του βασιλιά Σέλβιου για να γίνει βορρά του δράκου, παρουσιάστηκε έφιππος ο Άγιος Γεώργιος, τον σκότωσε, απελευθέρωσε την κόρη και συγχρόνως το νερό που έπινε η πόλη. Η δοξασία αυτή, μας μεταφέρει στον αρχαίο ελληνικό μύθο της απελευθέρωσης της Ανδρομέδας από τον Περσέα. Η βάση και των δύο περιστατικών είναι η Καποδοκία, απ’ όπου μεταδόθηκε και στον υπόλοιπο χριστιανικό κόσμο.

Στον εικονογραφικό Τύπο του Αγίου, εμφανίζεται η βασιλοπούλα που διασώζεται. Σε άλλες εικονογραφικές παραστάσεις εικονίζεται νεανίσκος πάνω στο άλογο του Αγίου. Πρόκειται για νέο που αιχμαλωτίστηκε από τους Σαρακηνούς και με θαυματουργικό τρόπο, ο Άγιος τον επανέφερε στους γονείς του. Οι παραδόσεις αυτές αξιοποιήθηκαν σε μια σειρά τραγουδιών, με τα οποία εξυμνήθηκαν τα θαύματα του Αγίου.

Αη Γιώργη αφέντη μου

κι αφέντη καβαλλάρη,

αρματωμένος με σπαθί

και με χρυσό κοντάρι.

Άγγελος είσαι στη θωριά,

κι Άγιος στη Θεότη

παρακαλώ βοήθα με

Άγιε στρατιώτη

από το άγριο θεριό

και δράκοντα μεγάλο,

απού του πήγαν άνθρωπο

κάθε πρωί και άλλο.

Κι αν δεν του πήγαν άνθρωπο

κάθε πρωί στην ώρα

κανένανε δεν άφηνε να πιει

νερό στη χώρα.

Σε άλλη παραλλαγή η δρακοντοκτονία αποδίδται αποσπαματικά με τους παρακάτω στίχους:

Άη Γιώργη αφέντη μου

και ψαροκαβαλλάρη

στη δόξα σου στη δύναμη

θέλω ν’ ανεθιβάλω

με το θεριό που σκότωσες

το δράκο το μεγάλο

που τάχαμε στον τόπο μας

σ’ ένα βαθύ πηγάδι

κι ανθρώπους το ταΐζαμε

κάθε πρωί και βράδυ.

Μια φορά δεν του δώσαμε

άνθρωπο να δειπνήσει

σταλιά νερό δεν άφηνε

τη χώρα να δροσίσει.

Άλλη από τις πολλές παραλλαγές, είναι το

Άγιε μου Γιώργο δέσποτα

δεξώτη καβαλλάρη

που ‘σαι ζωσμένος το σπαθί

και το χρυσό κοντάρι

Το τραγούδι της δρακοντοκτονίας το τραγουδούσαν σε διάφορες περιοχές. Στο χωριό μου π.Χ. στον Άγιο Γεώργιο Λασιθίου το τραγουδούσαν ως επιτραπέζιο άσμα. Στα Δολιανά Κυνουρίας ως χορευτικό την ημέρα της γιορτής του. Ως χορευτικό επίσης το τραγουδούσαν στο Άργος, την ίδια μέρα, καθώς και σε κάθε άλλη γιορτή, εκτός από τις απόκριες. Σε πολλές περιοχές του Πόντου το τραγουδούσαν ως γαμήλιο κατά την ώρα που ντυνόταν ο γαμπρός. Στο Νέο Σούλι Σερρών εκτός από το τραγούδι υπάρχει και τοπική παράδοση. Ένας νέος μεταμφιέζεται σε Άη Γιώργη, φορώντας κόκκινη χλαμύδα και κρατώντας δόρυ. Έφιππος τρέχει ανάμεσα στον κόσμο και πηγαίνει σε πηγή που η τοπική παράδοση πιστεύει ότι την κρατούσε ο δράκος και από μικρή δεξαμενή αφήνει να τρέξει το νερό. Προσποιείται ακόμα ότι σκοτώνει τον δράκοντα και ο κόσμος τραγουδεί και χορεύει με ενθουσιασμό.

Ο γενικότερος ηρωικός χαρακτήρας που δίνεται στον Άγιο Γεώργιο, αποτέλεσε και την αφορμή για ποικίλα αγωνίσματα δρόμου, πάλης, ιπποδρομιών και άλλων αγωνισμάτων και εθιμογραφικών εκδηλώσεων. Πολιούχος στην Αράχωβα της Παρνασσίδης είναι ο Άγιος Γεώργιος. Μετά τον εσπερινό και τη λιτάνευση της εικόνας σ’ όλο το χωριό αρχίζει ο χορός με τη συνοδεία τυμπάνων και άλλων οργάνων με οξύ και διαπεραστικό ήχο.

Πρώτοι που αρχίζουν το χορό είναι οι γέροντες που τραγουδούν συγχρόνως το “πανηγυράκι”.

Την ώρα που τραγουδιέται το “πανηγυράκι” έχουν κόψει το νερό και την ώρα που λένε. “Αμόλα δράκο το νερό να πιει το πανηγύρι” ανοίγουν τη δεξαμενή και τρέχει το νερό. Γίνεται επίσης εντυπωσιακός αγώνας δρόμου μεταξύ των γερόντων σε ανηφορικό και δύσβατο τόπο. Τον νικητή, περιμένει στο τέλος του αγωνίσματος ένα σφαγμένο και κρεμασμένο σε δέντρο ζώο.

Το πανηγύρι τέλος κρατεί τρεις ολόκληρες μέρες. Πρέπει να σημειώσουμε, ότι οι αγώνες δρόμου, πάλης και ιπποδρομιών στις γιορτές και τα πανηγύρια, αποτελούν

παλιά ελληνική παράδοση. Αγώνες δρόμου και ιππασίας τελούνταν κυρίως στις γιορτές της Πεντηκοστής. Υποστηρίχθηκε ότι οι αγώνες δρόμου οι οποίοι γίνονται κυρίως την άνοιξη, συνδέονται με τη λατρεία της βλάστησης.

Ας μην ξεχνούμε εμείς οι Κρητικοί ότι όταν χορεύουμε τον πηδηχτό χορό ή καστρινό, ακούεται η φράση "όρτσες". Η ομηρική αυτή λέξη να τιναχτείς όσο μπορείς πιο ψηλά αποτελεί ευχή για να βγουν τόσο ψηλά και τα σπαρτά. Να έχουμε δηλαδή καλοχρονιά στα σπαρτά μας, ευφορία των καρπών.

Στο Δρυμό της Μακεδονίας, περιφέρουν στους αγρούς τις εικόνες του Αγίου της εκκλησίας, αλλά και των σπιτιών, στολισμένες με στάχυα. Η περιφορά αυτή αποβλέπει στο να τεθεί υπό την προστασία του Αγίου, όλη η περιοχή που περικλείεται στο διαγραφόμενο από την περιφορά κύκλο, που δεν περιορίζεται μόνο στα κτίσματα του οικισμού, αλλά και τους αγρούς.

Στα Φάρασα της Καππαδοκίας μάζευαν χαμόμηλα, τα οποία κρεμούσαν στον ήλιο και στέγνωναν. Το καλοκαίρι μ' αυτά και τη σκόνη τους έτριβαν και πασπάλιζαν τα στρώματα και τα σκεπάσματα, για να φύγουν οι ψίλλοι.

Οι Γιουρούκοι νομαδικοί πληθυσμοί της Μ. Ασίας έβαζαν την παραμονή της γιορτής λουλούδια σε μεγάλες λεκάνες με νερό που τις άφηναν κάτω στη γη και κοντά στη στάνη τους. Πίστευαν πως τα μεσάνυχτα θα περνούσε με το άλογό του καλπάζοντας ο Άη Γιώργης πάνω από το νερό. Με την ευλογία του, το νερό αυτό θα μετατρεπόταν σε κατάλληλη για το τουλουμοτύρι μαγιά.

Στο Βελβεντό της Κοζάνης αναβίωσαν κάποια έθιμα στη γιορτή του Αγίου, κατάλοιπα πανάρχαιων αγροτικών εθίμων. Τα έθιμα αυτά, απέβλεπαν στην περιφρούρηση της υγείας και την εξασφάλιση της ευτυχίας. Αυτά ήταν η "αιώρα" δηλαδή η κούνια και το κοντάρι. Το αφεντικό του σπιτιού δηλαδή, περνούσε σχοινιά στους κλώνους του μεγάλου δέντρου του σπιτιού, όπου κουνιούνταν τα άτομα της οικογένειας. Ανάλογο αρχαιολογικό αύρημα ανακαλύφθηκε στην Αγ. Τριάδα και βρίσκεται σήμερα στο Μουσείο του Ηρακλείου. Στο ανώφλι επίσης της εξώπορτας κρεμούσαν το καντάρι και ζυγίζονταν όλοι, για να μην αδυνατίσουν από τον καλοκαιρνό μόχθο και τη σκληρή δουλειά.

Στο Μανταμάδω της Λέσβου ανήμερα της γιορτής του, οι γυναίκες βάζουν την εικόνα του Αγίου στο ντουλάπι, να τους βοηθήσει να βρουνε καλό γαμπρό. Η εικόνα πρέπει να παραμείνει στο ντουλάπι για σαράντα μέρες.

Στο Καστελλόριζο, επικαλούνται τη χάρη του Αγίου στα μοιρολόγια, αλλά και στο μάτιασμα. Οι ναυτικοί επίσης ορίζουν την αρχή των ταξιδιών τους με τη γιορτή του Αγίου.

Στη Σύμη ανάβουν φωτιές την παραμονή της γιορτής του. Οι φωτιές αυτές είναι οι φωτιές που ανάβονται την παραμονή του Αγ. Ιωάννου στις 23 Ιουνίου, στα άλλα μέρη της χώρας. Η χρονική αυτή μετατόπιση, οφείλεται στο ότι τον "καλαφανό" τη μεγάλη δηλαδή φωτιά τη μεγάλη φλόγα της παραμονής του Αγίου Γεωργίου η ψυχή του συμιακού, την αποζητούσε σαν ξέσπασμα χαράς.

Θα ήταν λοιπόν σκληρό και αδιανόητο οι θαλασσοδαρμένοι συμιακοί που στις αρχές του Μάη θα ξεκινούσαν το γεμάτο ταλαιπωρίες και κινδύνους ταξίδι τους για τη συλλογή των σφουγγαριών, να στερηθούν αυτή τη χαρά.

Άλλη μετατόπιση του Κλήδονα γίνεται στα Άμφια της Κομοτηνής, που βγάζουν τον κλήδονα την ημέρα της γιορτής του Αγίου. Τη μέρα αυτή σφάζουν αρνιά το "Κουρμπάνι" όπως διαφορετικά λέγεται και τα ψήφουν σε μορφή άτυπης συνεταιρικής συνεργασίας 3-4 γυναικών, που ανάβουν από κοινού το φούρνο. Μετά το φαγοπότι, οι κοπέλες πηγαίνουν σε κοντινά στο χωριό δέντρα, όπου έχουν κρεμαστεί σκοινιά και απολαμβάνουν κι εδώ τη διασκέδαση της κούνιας, της αρχαίας αιώρας.

Στη Νεστάνη Αρκαδίας χορεύουν κρατώντας γκλίτσες στολισμένες με λουλούδια και αγριοσέλινα, στο πανηγύρι του Αγίου Γεωργίου. Η στολισμένη τσομπάνικη γκλίτσα, αποκαλείται "Μάης". Σύμφωνα με την άποψη της Κατερίνας Κακούρη, τόσο οι βλαστοστόλιστες γκλίτσες, όσο και τα τραγούδια και οι κραυγές των γυναικών, οδηγούν σε κάποιες διασυνδέσεις με πανάρχαια λατρευτικά έθιμα. Επιβεβαιώνεται έτσι η γενικότερη άποψη, πως αρκετά λατρευτικά έθιμα που συνδέονται με την γιορτή του Αγίου Γεωργίου γράφει ο Δημήτρης Σταμέλος, έχουν πανάρχαιες καταβολές. Στον αφιερωμένο στον άγιο χορό του χωριού, τόσο τα βλαστολατρικά, όσο και τα ηρωολατρικά στοιχεία του εθίμου, έχουν τα ανάλογά τους σε αρχαιοελληνικές παραδόσεις. Ως επιβεβαιωτικό στοιχείο της άποψης αυτής, είναι και το γεγονός πως και στην ανατολική Θράκη η λατρεία του Αγίου Γεωργίου αποτελεί συνέχεια λατρείας αρχαίου τοπικού ήρωα, που επιβιώνει στη λαϊκή πίστη και λατρεία.

Για την αποτροπή του κακού προσπαθούν με διάφορα αντιμαγικά μέσα να το επιτύχουν. Έτσι, στο Κωσταράτζι Καστοριάς γυναίκες και νεαρές κοπέλες αφού πάρουν νερό από τη βρύση, πηγαίνουν στα χωράφια και τυλίγονται στις πρασινάδες, παίρνουν του Μάη τη δροσιά, φέρνουν και Μάη δηλαδή πρασινάδες,

που τον τοποθετούν στις πόρτες και τα παράθυρα για το καλό.

Σ’ ορισμένα χωριά της Ηπείρου ο Άγιος Γεώργιος αποκαλείται “Σκορποφαμελίτης” σκορπά δηλαδή τη φαμελιά, την οικογένεια. Την ημέρα εκείνη σημειωνόταν μια επαγγελματική αποδημία. Χτίστες, βαρελάδες, ξυλουργοί, γανωτζήδες κινούνταν με ολόκληρα καραβάνια από μισθωμένους αγωγιάτες τους κιρατζήδες και κάλυπταν όχι μόνο τον ελληνικό χώρο αλλά έφταναν για να δουλέψουν ή να μεταφέρουν τις πραμάτειες τους μέχρι την Πόλη, τη Συρία, την Αίγυπτο και άλλες μεσογειακές χώρες. Όλους αυτούς τους πλανήτες, τους ξεπόρτιζε ο σκορποφαμελίτης Άη Γιώργης και τους ξανάσμιγε ο καλός Άη Δημήτρης τον Οκτώβριο που επιστρέφανε. Η στρατιωτική τους ιδιότητα ή η επίκαιρη στο χρόνο θέση τους ίσως συνετέλεσαν στην απόδοση της ασματικής ακολουθίας, το: “Δημήτριε μάρτυς συν Γεωργίω των κλεινώ”. Προσεύχονταν λοιπόν όσοι έμεναν στα χωριά αυτά να γυρίσουν πίσω με το καλό οι ξενητεμένοι τους.

Γι’ αυτό κατά την εκκλησιαστική παράδοση ο Άγιος “περιφρουρεί τον εν θαλάσση πλέοντα, τον εν οδώ βαδίζοντα και εν νυκτί κοιμώμενον…”.

Αξίζει να σημειώσουμε, ότι και οι Τούρκοι σε πολλά χωριά της μικρασίας τιμούσαν τον Άγιο Γεώργιο. Στον Πόντο οι Τούρκοι έπαιρναν μέρος στο πανηγύρι του Αγίου τον οποίο έλεγαν “Χαντουρλέζ”.

Ένας Τούρκος είχε και την εικόνα του Αγίου στο σπίτι του. Στην Κερασούντα χριστιανοί Τούρκοι γιόρταζαν από κοινού τη μνήμη του. Σ’ άλλα χωριά, οι Τούρκοι μαζεύονταν και πανηγύριζαν σφάζοντας αρνιά, χωριστά από τους Χριστιανούς.

Για τον αγροτικό και κυρίως για τον ποιμενικό κόσμο, ο Άγιος τιμάται με ξεχωριστή λαμπρότητα. Η ημέρα της γιορτής του που λέγεται και Πρωτοχρονιά, αποτελεί το ορόσημο μεταξύ του χειμώνα που εκπνέει και του καλοκαιριού που έρχεται. Το θερινό εξάμηνο λήγει στις 26 Οκτώβρη, η μέρα της γιορτής Του Αγίου Δημητρίου. Την ημέρα της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, άρχιζαν να ισχύουν ποικίλες χρονικές συμβάσεις, ιδιαίτερα εκείνες που αφορούσαν το ποιμενικό στοιχείο της χώρας. Αν έπαιρναν δανεικά χρήματα θα τα επέστρεφαν την ημέρα του Αγίου.

Αν είχαν πάρει βοσκό ή υπηρέτη άλλου είδους, θα τον πλήρωναν την ίδια μέρα και αν τους έκανε θα τον κρατούσαν ή θα τον άφηναν να πάρουν άλλο. Η εικόνα του τέλος αποτελούσε πολλές φορές “λυτήριο αμαρτημάτων” αφού οι βοσκοί ορκίζονταν για τη διάπραξη ή όχι κάποιας ζωοκλοπής. Στην κοντινή περιοχή μας ήταν ο Άγιος Γεώργιος στο Σελλινάρι, ο Άγιος Γεώργιος στο Ασφεντάμι, ο Άγιος Γεώργιος στο Δισκούρι κ.α.

Ο όρκος μάλιστα αυτός σταματούσε κάθε δικαστική παρέμβαση ή άλλου είδους επίλυση της διαφοράς.

Η ιδιαίτερη τιμή που αποδίδουν οι ποιμενικοί πληθυσμοί στον Άγιο Γεώργιο, οφείλεται κατά το Γεώργιο Μέγα στη συνύπαρξη της εορτής του με την εποχή που αυτοί αφήνουν τα χειμαδιά τους, για ν’ ανέβουν στα θερινά βοσκοπόπια. Η επίκλησή του ονόματος του Αγίου για ανεύρεση χαμένων προβάτων ή η παροχή βοήθειας σε μεγάλη έκτακτη ανάγκη, τους οδηγεί στο τάξιμο ενός αρνιού, κριού ή τράγου που τα προσφέρουν στην εορτάζουσα εκκλησία του. Στους ποιμενικούς αυτούς πληθυσμούς, συναντούμε και άλλα έθιμα ή δοξασίες τοπικού ή γενικότερου χαρακτήρα.

Στην Ασή Γωνιά στον Αποκόρωνα οι βοσκοί κατεβάζουν τα ποιμενικά τους ζώα από τα μητάτα τους και το πρωί μόλις ξημερώσει, τα οδηγούν σ’ ορισμένο μέρος του χωριού όπου έχει διαμορφωθεί η “κούρτα” πρόχειρη μάντρα δηλαδή, στην οποία οδηγούνται τα “οζά” του κάθε μητάτου.

Στην είσοδο της μάντρας είναι οι “αρμεχτάδες” ειδικοί στο άλμεγμα. Ο ιερέας διαβάζει ειδική ευχή για τα πρόβατα, τα ευλογεί και τα ραντίζει με αγιασμό. Διανέμεται μετά το γάλα στους προσκυνητές που πλησιάζουν και το βάζουν στα δοχεία που κρατούν. Παλαιότερα αντί για δοχεία χρησιμοποιούσαν τους καλούμενους “αραγούς” μικρού σχήματος δηλαδή ασκούς φτιαγμένους από δέρματα αμνοεριφίων. Ακολουθούν οι ευχές προς τους βοσκούς “να τα χιλιάσετε”, “χρόνια πολλά”, “βοήθειά σας ο Άγη Γιώργης” και στη συνέχεια τελείται η θεία λειτουργία. Ο εορτασμός παίρνει επίσημο πανηγυρικό χαρακτήρα με τοπικούς χορούς και τραγούδια. Ο γνωστός λαογράφος καθηγητής φίλος Γιώργος Αικαερινίδης, κατέγραψε μεταξύ των άλλων στη λαογραφική του πινακοθήκη, το παρακάτω ριζίτικο τραγούδι.

Σα θες ν’ ακούσεις και να δεις τ’ όμορφο πανηγύρι, να πας εις την Ασή Γωνιά στσι’ κοσιτρείς τ’ Απρίλη. Πολλά θα δουν τα μάθια σου και θάματα θ’ ακούσεις χωρίς να βγάλουν καλεστή.

Στη φετινή γιορτή του Αγίου Γεωργίου διαβάσαμε στις εφημερίδες την αναβίωση

παλιών εθίμων με τη συμμετοχή γιοργαλίδικων αλόγων, αναπαράσταση του αλόγου του Άη Γιώργη (Κούμοι Ρεθύμνου, Καλέσα Ηρακλείου κ.α.).

Ανάλογο έθιμο υπήρχε παλαιότερα στη Σκύρο. Οι βοσκοί την ημέρα της γιορτής του Αγίου, μοίραζαν στο εκκλησίασμα διάφορα γαλακτοκομικά προϊόντα και κουλούρια. Στους κτηνοτροφικούς κύκλους ακούει κανείς πολλές φορές. “Δυο καλά αρνιά έχω το ένα για τη Λαμπρή και το άλλο για τον Άη Γιώργη. Απ’ αυτή και μόνο τη φράση αντιλαμβάνεται ο καθένας ότι η γιορτή του Αγίου, θεςωρείται εφάμιλλη του Πάσχα και η αιματηρή θυσία των αρνιών είναι εθιμικά παγιωμένη.

Στη Θράκη όταν έκαναν κουρμπάνι για τη Χάρη του Αγίου, δεν χρησιμοποιούσαν ως σφάγιο ποτέ κατσίκι. Κι αυτό γιατί σύμφωνα με σχετικό θρύλο όταν οι Εβραίοι ήθελαν να συλλάβουν το Χριστό, τα πρόβατα τον έκρυψαν, ενώ τα κατσίκια μόλις τον είδαν σκόρπισαν, διευκολύνοντας έτσι τη σύλληψη και τη σταύρωσή του. Από τότε θεωρούνται καταραμένα.

Στην Ανδριανούπολη το βράδυ της παραμονής του Αγίου Γεωργίου, πήγαιναν στον Τόντζο ποταμό. Από κει κατά την παράδοση περνούσε κατά τα μεσάνυχτα ο Άγιος καβάλα στο άλογό το. Έσκυβαν στο ποτάμι κι έπαιρναν νερό ή γέμιζαν το στόμα τους και το μετέφεραν αμίλητοι στα σπίτια τους για το καλό. Αυτό ήταν για τους κατοίκους της πόλης, το αμίλητο νερό.

Άλλη εθιμική λατρευτική συνήθεια συναντούσε κανείς στα τσακονοχώρια της Προποντίδας. Την παραμονή της γιορτής έφερναν το προς σφαγή πρόβατο στη μέση του δωματίου του σπιτού, ανάβοντας και τρια κεράκια. Ερχόταν έπειτα ο παπάς διάβαζε ευχή, έσφαζαν το πρόβατο το έγδερναν και την προβιά έδιναν στον παπά. Παραγέμιζαν έπειτα το αρνί με σταφίδες, ρύζι και χοντροκομμένο σιτάρι και το έβαζαν στο φούρνο που στο μεταξύ είχαν κάψει. Έβαζαν και οι γείτονες άλλε τέσσερα έως πέντε αρνιά που χωρούσε τον έκλειναν και τα αρνιά σιγοψήνονταν. Ανήμερα της γιορτής πήγαιναν στην εκκλησία και μετά τη λειτουργία άνοιγαν το φούρνο, παίρνοντας ο καθένας το ψημένο αρνί του. Απ’ αυτό έδιναν και σε όσους δεν είχαν σφάξει δικό τους κουρπάνι.

Στην περιοχή της Καπαδοκίας που ήταν ο γενέθλιος τόπος του Αγίου, οι βοσκοί πίστευαν ότι ο Άγιος έβλεπε και προστάτευε τα ζώα. Το βράδυ της παραμονής της γιορτής του άφηναν τα ζώα τους να κοιμηθούν έξω από τη στάνη τους στο ύπαιθρο, γιατί τη νύχτα θα ερχόταν ο Άγιος να τα μαστιγώσει. Το πρωί της γιορτής οι κάτοχοι των ζώων τα κτυπούσαν αναπαριστώντας έτσι το μαστίγωμα του Αγίου. Αυτό ήταν αποτρεπτικό του κακού.

Ακόμα και στην ποιμενική ξυλογλυπτική, κυρίαρχο θέμα αποτελεί ο Άγιος

Γεώργιος, Ρόκες, σφοντύλια, ξύλινα κοντάλια, γκλίτσες κ.α. έχουν στο σκάλισμά τους τη μορφή του Αγίου.

Πρέπει να πούμε ότι ως ιδιαίτερα αγαπητός άγιος, ο άγιος Γεώργιος, απέκτησε τέτοια αίγλη και του απέδωσε η λαϊκή φαντασία τόσα πολλά και παράδοξα θαύματα, που ο πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρος ο Α’ (806-816) αναγκάστηκε να αποδοκιμάσει δημόσια δύο απ’ αυτά. Δεν μπορούμε π.χ. να δεχτούμε ακόμα και σήμερα ότι έχει έστω δόση σοβαρότητας και αλήθειας το “σφουγγάτο του Άη Γιώργη” που εμφανίζεται ως θαύμα. Σύμφωνα με την διήγηση αυτή, ένα παιδί έπαιζε σε χωριό της Παφλαγονίας, στην αυλή της εκκλησίας, αλλά συνεχώς έχανε. Τότε γύρισε το πρόσωπό του στην εκκλησία λέγοντας δυνατά “Άγιε Γεώργιε, ποίησόν με νικήσα, ίνα φέρω εις τον ναόν σου σφουγγάτον καλόν”.

Παραδόξως από τη στιγμή αυτή κέρδισε όλους τους συμπαίκτες του. Συνεπής στην υπόσχεσή του ο μικρός, πήγε στο σπίτι για να γυρίσει σε λίγο στην εκκλησία και να τοποθετήσει στην εικόνα του Αγίου το σφουγγάτο. Τέσσερις προσκυνητές που τυχαίως μπήκαν στην εκκλησία, βλέποντας το αχνιστό σφουγγάτο, σκανδαλίστηκαν και το έφαγαν με την σκέψη ότι ο Άγιος δεν είχε ανάγκη από τροφή και ότι θα ήταν προτιμότερο να του άφηναν χρήματα για να αγοραστούν κερί και λιβάνι για την εκκλησία του. Ο Άγιος όμως είχε διαφορετική γνώμη. Μόλις κατέθεσαν τα χρήματα και θέλησαν να βγουν από την πόρτα, ήταν αδύνατο να βαδίσουν. Σκέφτηκαν τότε ότι τα χρήματα που άφησαν θα ήταν λίγα και αύξησαν την εισφορά σε ένα μιλιαρήσι, δηλαδή σε μία αργυρή δραχμή, αλλά και πάλι η έξοδος από την εκκλησία ήταν αδύνατη. Τελικά πέτυχαν να βγουν, όταν ο καθένας κατέθεσε ένα χρυσό φλουρί. Σαν βγήκαν επί τέλους στάθηκαν έξω από την εκκλησία και είπαν: “Άγιε Γεώργιες ακριβά πουλείς τα σφουγγάτα σου”. Σήμερα επικρατεί ως παροιμία όταν κάποιος προσφέρει τις υπηρεσίες με υψηλό τίμημα, λέγοντας “ακριβά είναι τα σφουγγάτα σου”.

Στον ίδιο συνδετικό κύκλο, ανήκει θα έλεγε κανείς και ο χαρακτηρισμός του Αγίου Νικολάου ως “κλέφτη”. Κατά τον ομότιμο πανεπιστημιακό καθηγητή κ. Ήμελλο όταν μία ομάδα πειρατών ξεκινούσε για πειρατεία, πήγαινε πρώτα σε ξωκλήσια του Αγίου Νικολάου να ζητήσουν τη βοήθειά του για να πετύχει έτσι η πειρατική τους επιχείρηση, με υποχρέωση να του προσφέρουν κι εκείνοι το 1/10 της λείας τους. Συνεπείς στην υπόσχεσή τους και εφόσον “η αγαθοεργή πράξη τους” στεφόταν με επιτυχία, άφηναν στην εκκλησία το τίμημα που η μονομερής συμφωνία καθόριζε. Βλέποντας τη σοδειά της πειρατικής λείας κάτοικοι των αιγαιοπελαγίτικων νησιών, έδωσαν το χαρακτηρισμό αυτό στον Άγιο Νικόλαο, εντελώς άδικα φυσικά.

Σημειώνει ακόμα ο κ. Ήμελλος ότι αν το πλήρωμα του πειρατικού ήταν Τούρκοι,

εξανάγκαζαν χριστιανό να προσευχηθεί στον Άγιο να πετύχει η δουλειά για να πάρει κι εκείνος το μερίδιό του.

Άλλο περιστατικό που αποτελεί επίσης αποκύημα φαντασίας, αναφέρεται σε ακριτικό άσμα, το οποίο επίσης ζώζεται σ' ένα σπάνιο κρητικό στιχούργημα.

Σύμφωνα λοιπόν μ' αυτό, ένα τουρκόπουλο κυνηγά και θέλει να κατακτήσει μια χριστιανή κόρη αρχοντικής οικογένειας, η οποία καταφεύγει προσευχόμενη και παρακαλώντας σε κάποια εκκλησία του Αγίου.

Υπόσχεται στον Άγιο να τη σώσει από τον Τούρκο να φέρει οκάδες το κερί με το ασκί το λάδι, και με το πετροκόφινο, το μυριστό λιβάνι.

Ο Τούρκος που καταφθάνει και ψάχνει την κοπέλα, είναι πιο γενναιόδωρος και υπόσχεται στον Άγιο αν βρει την κοπέλα να του φέρει πολλά ασκιά λάδι μια καραβόβαρκα λιβάνι, να χρυσώσει την πόρτα εξωτερικά και να την ασημώσει στο έβγα, παραχρυσώνοντας και την Αγία Τράπεζα. Υποσχέθηκε ακόμα ο Τούρκος κατά την ακριτική παραλλαγή ότι θα γίνει χριστιανός, γεγονός που επηρρέασε τον άγιο, υποδεικνύοντας τον κρυψώνα της κοπέλας. Εκείνη δεν μπορούσε ποτέ να διανοηθεί ότι ο Άγιος θα βοηθούσε τον Τούρκο, που ας σημειώσουμε ότι και οι Τούρκοι σεμνύνονται τον Άγιο Γεώργιο. Πλήρης λοιπόν θυμού η χριστιανή, απευθύνεται στον Άγιο Γεώργιο και του λέει: Ποιος είδε Άγιο δίμουρο, ψεύτη και κατεργάρη, να φανερώνει τσοι Ρωμιούς για των Τουρκώ τη χάρη; Άγιε μου Γιώργη να σε δω σταλίστρα των προβάτω κι απάνω στο καμπαναριό την κοίτη των κοράκων.

Είναι σωστό να μην χρησιμοποιούμε τους Αγίους ως παραγγελιοδόλους ή ως εκφραστές κάθε επιθυμίας μας. Ας τους αντιμετωπίζουμε ως πηγή για ηθική και εθνική ενδυνάμωση με ζωντανή "εν παντί και πάντοτε" την προσπάθειά μας.

Αποτελεί ομιλία του κ. Γιώργου Παναγιωτάκη σε ειδική εκδήλωση με τη συμπλήρωση 50 χρόνων από την ανέγερση του ναού του Αγ. Γεωργίου Κορακοβουνίου.

Πηγή: http://iscreta.gr